

Discuțiile despre descentralizare, autonomie locală și regionalizare în România sunt minate de clișee, iluzii și false probleme, crede **Sorin Ioniță**

AUTONOMIE ȘI SĂRĂCIE ÎN SECUIME

Afirmarea identității prin autonomie locală este o nevoie reală și legitimă, în secuime probabil mai mult ca oriunde. Dar lipsește un proiect tehnic clar care să arate ce anume se cere în materie de redistribuire a atribuțiilor și veniturilor pe nivelele guvernării. Iar elitele locale fie nu știu, fie nu vor să discute asemenea chestiuni concrete – din ipocrizie, pentru că s-ar vedea atunci că nu dispun de soluții, ci doar de retorică pășunistă. Astfel că, în continuare, proliferază iluziile și clișeele, precum acela că Ținutul Secuiesc e o zonă potențial bogată de unde pleacă bani către alte zone ale României. De fapt, e una din cele mai sărace și subvenționate regiuni.

De ani de zile, la fiecare sărbătoare de 15 martie politicienii din zona Harghita-Covasna reiterează cunoscutele cereri de autonomie locală, prezentând cele mai diverse argumente. Cele care se referă la specificul cultural al secuimii, la o anume identitate de grup păstrată ca atare chiar sub monarhia austro-ungară, cred că merită atenție și trebuie luate în considerare cu seriozitate. Alături de acestea, apare însă și argumentul redistribuției de resurse în cadrul statului român, care se zice că ar fi net defavorabil zonei secuiești. După cum spunea un lider din zonă la începutul acestui an, "vrem ca taxele și impozitele noastre să se întoarcă înapoi la noi, nu să susțină zonele sărace ale Moldovei". Dacă așa ar sta lucrurile, să zicem că enervarea ar scuza franchețea cam meschină a ideii. De partea cealaltă, adversarii autonomiei speciale în ținutul secuiesc răspund de regulă cu chemări la solidaritate la nivel național, pentru dezvoltare echilibrată, etc.

Vestea proastă pentru ambele tabere este că disputa lor pe împărțirea resurselor este inutilă, pentru că pleacă de la o iluzie: anume, că zona respectivă ar fi autosuficientă economic, că ar fi donatoare netă de resurse publice și ar avea de câștigat dintr-o mărire a autonomiei financiare locale (adică, autoritățile să se bazeze mai mult pe surse locale de bani, cu mai puțină redistribuție prin intermediul guvernului

central). Dacă toate aceste elanuri pro sau contra descentralizării, cu regim special de autonomie pentru secui sau nu, ar fi fundamentate de ambele părți mai puțin pe poezie romantică de secol XIX și pe cântece patriotice, și mai mult pe analiză aplicată a ceea ce se întâmplă de fapt pe teren, am avea cu toții de câștigat, minoritari și majoritari.

Sub media națională

Adevărul este că, așa cum reiese din încasările bugetare, ținutul secuiesc, înțeles în sens larg ca incluzând județele Harghita, Covasna și Mureș, se plasează sub media națională ca nivel al veniturilor proprii pe cap de locuitor ale județelor și localităților (vezi graficul). Dacă excludem Mureșul, județele Harghita și Covasna nu sunt mult peste media Moldovei ca încasări la bugetele locale. Cum aceste venituri proprii ale autorităților locale includ impozitele pe terenuri, clădiri, vehicule, precum și cotă-parte fixă din impozitul pe veniturile personale (IVG) ale cetățenilor cu loc de muncă în circumscripția respectivă, ele constituie cea mai bună măsură a forței economice reale a unei regiuni. Fără aceste venituri proprii, autoritățile locale fie nu cu ce să finanțeze serviciile locale, fie depind de transferurile speciale prin intermediul bugetului național, adică au autonomie scăzută. Cota de IVG este chiar folosită începând din 1999 de Ministerul de Finanțe pentru așa-numitul proces de echilibrare financiară: conform unei formule precizate de lege, județele și localitățile unde IVG/cap e mic primesc automat sume mai mari din transferuri de la centru. Deci există un indicator destul de precis al stării economiei și finanțelor locale, iar noi în folosim deja ca instrument de politică de alocare.

Or, de când s-au introdus aceste politici de tip modern, ținutul secuiesc depinde masiv de transferurile de redistribuție, ca mai toate județele țării de altfel, cu excepția primelor șase-șapte din ierarhia prezentată în grafic (plus, desigur, municipiul București). Cel mai mult depinde Harghita, care de la 58 €/locuitor venituri proprii, ajunge la 181 €/locuitor total venituri după redistribuiri și finanțări suplimentare, urcând în ierarhie de pe locul 23 pe locul 15. Harghita se numără astfel printre

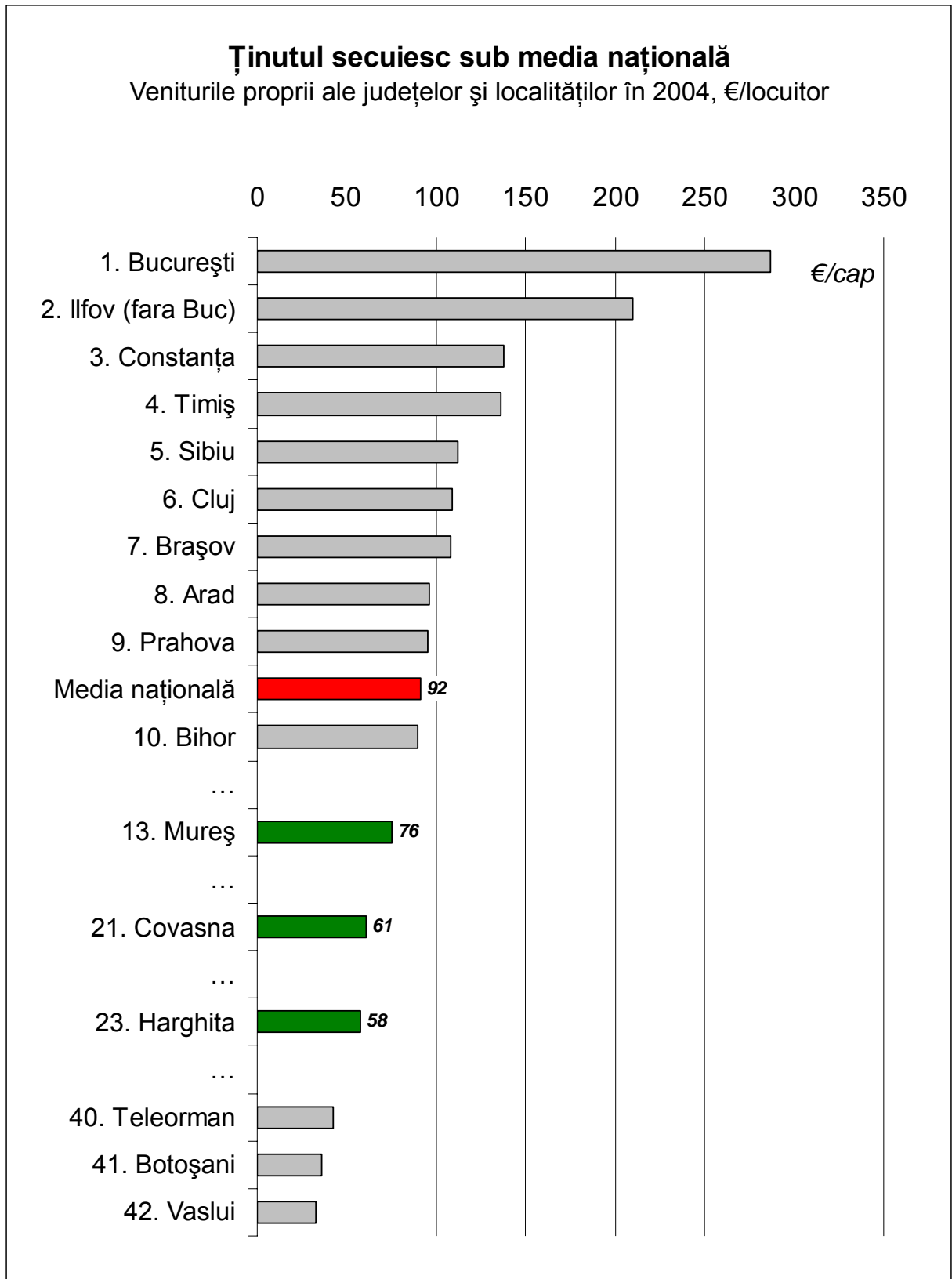
județele cel mai puternic subvenționate din România, alături de Vrancea (caz politic special, practic o aberație statistică, având în vedere că cifrele noastre sunt din anul 2004, când s-au comis unele abuzuri iar Vrancea a primit mai mult decât se cuvenea), Suceava, Botoșani, Tulcea și Sălaj. Cu alte cuvinte, plecarea de resurse de aici către alte zone este un mit al politicianismului regionalist, realitatea stând exact pe dos. Clivajul etnic nu joacă nici un rol în mecanismul de finanțare a județelor și localităților în România, după cum o arată cifrele.

Prin urmare, dacă e să se discute în acești termeni, singurele entități care pot să pretindă întemeiat că sunt donatoare nete de resurse bugetare sunt Muntenia industrială (București-Ilfov-Prahova), Constanța și cele 4-5 județe dezvoltate de peste munți (Cluj, Brașov, Sibiu și Banatul). De fapt, grosul banilor transferați vin din București, Timiș și Constanța: graficul subestimează contribuția lor pentru că arată doar sume pe cap de locuitor, Timiș și Constanța sunt județe mari, pe când Bucureștiul singur are populație cât 4-5 județe, deci înmulțind suma per capita cu populația sumele absolute rezultate din aceste trei surse sunt cele mai mari.

Iluzia bunăstării

Și este foarte bine că există acest sistem de transferuri, care funcționează în orice țară europeană, capitala și zonele mai dezvoltate susținându-le pe cele mai sărace. Principiul echilibrării este privit ca ceva firesc, chiar dacă în unele state, de exemplu în Italia, partide populiste precum Liga Nordului exploatează tema electoral susținând autonomizarea nordului mai prosper de *Mezzogiorno*.

Ce e unic, curios și paradoxal în cazul României este că nu atât regiunile cu adevărat prospere cer autonomie financiară, ci unele din cele sărace, pe baza iluziei auto-induse că ar fi mai bogate decât sunt. La noi, zona Harghita-Covasna este una net beneficiară de subvenții, așa cum este și normal să fie, pentru că are condiții naturale care fac dezvoltarea dificilă. Este adevărat că sub comunism a fost neglijată la investiții, dar la fel au fost Vasluiul și Botoșaniul. Astăzi doar programele naționale pot remedia aici infrastructura, pentru că bază

suficientă de resurse locale nu există, iar mult-cântatele fonduri europene nu sunt așa mari cum cred cei din autoritățile locale românești, care visează autostrăzi și aeroporturi în fiecare județ: Programul Operațional Regional, singurul ce va fi implementat la nivel local, are o medie de finanțare de vreo 14 mil € pe an și pe județ, din care doar o treime infrastructură publică. Cu mare chibzuință, asta înseamnă 12-15 km de drum secundar reabilitat într-un an pe județ, adică nu mare lucru.

De asemenea, servicii mari consumatoare de resurse precum educația sunt obiectiv mai scumpe în zonele cu minorități, din cauza diversității lingvistice și de curriculum care trebuie asigurată, iar acest lucru este luat în calcul în formulele de alocare a banilor pentru școli, în pregătire la Ministerul Educației, ca parte a descentralizării învățământului preuniversitar. Însă nu văd nimic din aceste dileme reflectat în cererile de autonomie venite din secuime sau din alte direcții, care, așa cum arată, ca liste de lozinci, aduc mai mult a chemări la sinucidere bugetară. E trist că tehnocrații care știu ce se întâmplă, de exemplu cei din inspectoratul școlar Harghita (practic, cu toții maghiari și membri UDMR), județ-pilot în simularea de descentralizare, ce muncesc împreună cu Ministerul pentru a găsi soluții să împace autonomia locală cu o finanțare mai mare de la centru, nu-și fac curaj să informeze politicienii locali și publicul asupra realităților din sistem.

SAR este un mare susținător al descentralizării, autonomiei locale și consolidării instituțiilor direct alese de comunități, pentru că acestea sunt partea administrației românești care merge realmente spre bine în ultimii ani. Spre deosebire de președintele Băsescu, credem că descentralizarea asimetrică poate fi luată în calcul: adică drepturi și atribuții speciale ale comunităților în anumite zone, care nu există în altele (unele deja s-au introdus de altfel, cum ar fi folosirea limbii materne în administrație în localitățile cu peste 20% minorități, deci n-avem de ce să ne speriem de acest principiu). Astfel se răspunde unor nevoi identitare autentice ale cetățenilor. Numai că toate pe lume au un preț, care trebuie plătit de cineva,

și de regulă nu comunitățile în cauză sunt cele care achită factura. De aceea negocierea și discuția rațională sunt legitime aici.

În grupurile în care noi am lucrat de-a lungul vremii, fie legi în cooperare cu guvernul, fie proiecte de asistență tehnică cu finanțare externă, ori lobby în beneficiul autorităților locale, ne-am străduit mereu să întărim administrațiile locale și să le facem mai relevante pentru cetățeni. Dar la fel de mult am pus accentul pe transparență, acces al publicului la informații esențiale privind guvernarea și realism în măsurile de reformă. Descentralizarea trebuie să fie una rezonabilă, asigurând un echilibru al resurselor, pentru că altminteri e ușor să accezi în Europa cu Bucureștiul, Valea Prahovei, litoralul, Timișoara și Clujul, lăsând restul țării de izbeliște.

Și, oricum, nimic nu este mai contraproductiv decât guvernarea pe bază de mituri și legende, care crează așteptări mari dar nerealiste, apoi eșec inevitabil, urmat de tot felul de teorii conspiraționiste la fel de rupte de realitate, folosite politic pentru a explica nereușitele, perpetuând astfel ciclul frustrării cetățenești.

Sorin Ioniță este director de cercetare la SAR

Romanian Academic Society (SAR)
61 Eminescu, Bucharest 2
tel/fax (4021) 211 1477
office@sar.org.ro
www.sar.org.ro